

4 REPORTÁŽ

Východ Ukrajiny: Za pacienty jezdili k frontové linii

7 FOTOGALERIE

Pomoc vesnici, kterou konflikt odřízl od světa

11 ROZLOUČENÍ ŘEDITELE

Práce pro Lékaře bez hranic pro mě byla splněným snem

Bez hranic

35

**Ukrajina:
Nezdolní navzdory...**

Nezdoľní navzdory...

Pavel Gruber
bývalý ředitel české kanceláře
Lékařů bez hranic

Konflikt na Ukrajině, během kterého doposud zemřelo více než 10 000 lidí, vstoupil do svého sedmého roku. Soustředěná mediální pozornost poukazuje na tamní krizovou situaci už po řadě nevyužitých šancí na mír opadla a humanitární pomoc je dlouhodobě omezována. Lidé žijící ve stínu bojů tak zůstávají v mnoha ohledech odkázáni sami na sebe.

Občas mě zaráží, jak se naší společnosti daří hrůzy i výzvy ukrajinského konfliktu vytěsnit z veřejného prostoru. Přitom se odehrává necelé dvě hodiny letu od hranic České republiky. Právě proto je cílem aktuálního vydání časopisu *Bez hranic* upozornit na tamní situaci. Díky kolegům z české kanceláře, kteří se na Ukrajinu vypravili, vám přinášíme svědectví a fotografie přímo z místa. Část příběhů najdete v tomto časopise, část budeme postupně publikovat na našem webu.

Z vyprávění kolegů mi nejvíce utkvěl v paměti příběh osmdesátileté Marie. Ta přišla v 70. letech společně s manželem do vesnice Opytne, která dnes leží poblíž frontové linie. Narodil se jim tam malý Víťa. Muž zemřel ještě před konfliktem. Syna později během bombardování zasáhl šrapnel do hlavy a on zemřel své matce v náručí.

Samotná Máša, jak jí ve vsi všichni říkali, uhořela ve vlastním domě pár dní poté, co se kolegům s osudem své rodiny svěřila. Pravděpodobně si chtěla jen posvítit petrolejkou nebo svíčkou. Konflikt poničil její vesnici a odstříhl ji od elektřiny, přesto svůj dům neopustila.

Odolnost a vůle tamních lidí je úctyhodná. I proto jsme ukrajinský cyklus nazvali *Nezdoľní navzdory...* Jak ale vysvětluje moje nástupkyně Sylva Horáková, která nedávno navštívila projekty *Lékařů bez hranic* v zemi, pomoc zvenčí potřebují:

„Ukrajinský zdravotnický systém čelí mnoha výzvám, mnoho z nich pochází ještě z minulosti. Ozbrojený konflikt problémy v přístupu k lékařské péči ještě prohloubil. Velmi těžká situace nastala ve vesnicích v blízkosti frontové linie. Zde totiž přestaly fungovat téměř všechny základní služby – elektřina, voda, lékař či obchod s potravinami. Kdo mohl, odešel. Ve vesnicích tak nejčastěji zůstávají nejzranitelnější skupiny obyvatel – nemocní a staří. Do nedávna tam *Lékaři bez hranic* provozovali mobilní kliniky. V současnosti hledají společně s místními zdravotníky způsob, jak obyvatelům odstřižených vesnic zajistit dlouhodobě udržitelnou lékařskou péči,“ popisuje nová ředitelka české kanceláře.

Týmy *Lékařů bez hranic* působí na Ukrajině už od roku 1999. Po událostech jara 2014, kdy započal dodnes trvající konflikt, své aktivity navýšily. Za tu dobu se podařilo poskytnout přes 300 000 konzultací, a to i díky podpoře dárců české kanceláře. Ta za posledních pět let poslala na projekty *Lékařů bez hranic* na Ukrajině neuvěřitelných 18 456 766 Kč. Na místo vyrazilo pomáhat také deset Čechů a Slováků. To vše díky vám, našim dárcům a podporovatelům.

Moc děkuji, že jste s námi. Nesmírně si toho vážíme.

Obsah

03

Téma

Pomoc Lékařů bez hranic na Ukrajině

04

Reportáž

Východ Ukrajiny: Za pacienty jzdili k frontové linii

07

Fotogalerie

Pomoc vesnici, kterou konflikt odřízł od světa

09

(Ne)známé nemoci

Šedm faktů o tuberkulóze

10

Naši pacienti

Bedaquiline mi zachránil sluch

11

Rozloučení ředitele

Práce pro Lékaře bez hranic pro mě byla splněným snem

Buďte v obraze: www.lekari-bez-hranic.cz | www.facebook.com/lekaribezhranic | www.twitter.com/msf_czech

Vydavatel: *Lékaři bez hranic* – Médecins Sans Frontières in Czech Republic, o.p.s. **Veřejná sbírka:** 111 333 / 2700 **Kontakt:** Zenklova 2245/29, 180 00 Praha 8, tel.: 257 090 150
E-mail: office@lekari-bez-hranic.cz **Šéfredaktorka:** Jasňa Šlédrová **Redakce:** Iveta Polochová, Zdeněk Chaloupka, Tomáš Bendl, Štěpánka Pecháčková, Dina Podzímková
Grafická úprava: Toman Design **Cena tisku:** 2,17 Kč **Fotografie na titulní straně:** Zdeněk Chaloupka / Lékaři bez hranic

Pomoc Lékařů bez hranic na Ukrajině

Lékaři bez hranic působí na Ukrajině od roku 1999. Pomáhají obyvatelům východní Ukrajiny, které konflikt odstříhl od lékařské péče, pacientům s rezistentní tuberkulózou či hepatitidou C.

📍 Oblasti, ve kterých působí Lékaři bez hranic.

Pomoc lidem zasaženým konfliktem

Dodnes trvající konflikt dramaticky proměnil život na východní Ukrajině. Lidé se ocitli uprostřed bojů, v polorozpadlých vesnicích často bez elektřiny, lékaře či obchodu.

Lékaři bez hranic nejprve pomáhali těm, kteří odešli ze svých domovů. V roce 2015 začali dojíždět za lidmi, kteří svá obydlí poblíž frontové linie neopustili. Ošetřovali je v rámci takzvaných mobilních klinik (více na s. 4–8). ①

Rezistentní tuberkulóza

Tuberkulóza je jednou z nejmrtelnějších infekčních nemocí na světě. Její léčba je náročná, zvláště v případech komplikovanějších forem onemocnění, jakou je rezistentní tuberkulóza. Právě ta sužuje obyvatele Ukrajiny. Nezabírají na ni běžně podávaná antibiotika a často používaný koktejl léků může způsobit závratě, únavu, ohluchnutí či psychické potíže. *Lékaři bez hranic* společně

s nemocnicí v Žitomiru specializující se na TBC zapojili do léčebné kúry nově mezinárodně doporučený lék bedaquiline, který je vysoce účinný a má menší vedlejší účinky než dříve používané bolestivé injekce a léky. Lidé díky němu například nepřicházejí o sluch (více na s. 9–10). ②

Žloutenka typu C

Hepatitidou C trpí zhruba 2 miliony Ukrajinců. Bez léčby mohou zemřít. Nemoci se naštěstí dá předejít a lze ji také léčit. Dříve používaná léčba však byla zdoluhavá, drahá a měla toxické vedlejší účinky. *Lékaři bez hranic* začali v roce 2017 na jihu Ukrajiny podporovat inovativní léčbu novými léky – daclatasvirem a sofosbuvirem, které dokážou vyléčit nemocné už za 12 měsíců s minimem vedlejších efektů. To je čtyřikrát rychleji než dříve. Lékaři zároveň spolupracují s místními, kteří tuto nemoc prodělali. Ti pak pomáhají nemocným vydržet náročnou léčbu často spojenou s diskriminací, psychickými a fyzickými potížemi. ③

Česká a slovenská pomoc na Ukrajině

10 Čechů a Slováků

vyjelo od roku 2014 na misi právě na Ukrajinu. Mezi nimi i bývalý ředitel české kanceláře Pavel Gruber.

18 456 766 Kč

poslala česká kancelář v letech 2015–2019 na pomoc na Ukrajině díky soukromým dárčům.

Příspěvek můžete i vy

na msf.cz/darujte nebo na sbírkovém účtu: **111 333 /2700**. Česká kancelář finančně podporuje pomoc Ukrajině i letos.

Východ Ukrajiny: Za pacienty jezdili k frontové linii

Lékaři bez hranic skoro pět let ošetřovali v mobilních klinikách pacienty zasažené konfliktem na východě Ukrajiny. Poskytli tam přes 300 000 lékařských i psychologických konzultací.

© Zdeněk Chaloupka / Lékaři bez hranic

🕒 Tamara Fjodorovna při poslední návštěvě mobilní kliniky Lékařů bez hranic.

„Už jste se registrovala u lékaře v Očeretine?“ ptá se lékařka Olga Taušan pacientky Tamary Fjodorovny.

„Ano,“ zní odpověď.

„Slyšela jste o programu Dostupné léky?“ pokračuje lékařka.

„Už se to ke mně doneslo,“ reaguje Tamara Fjodorovna.

„A dostala jste už nějaké léky přes tento program?“ zjišťuje zdravotnice.

„Ještě ne.“

„No tak podívejte, my vám teď dáme léky. Máte je na tři měsíce. Nečekejte, až vám dojdou, prosím. Musíte k lékaři co nejdříve. Lidé říkali, že sem občas přichází. Je to tak?“

„Byl tady jednou.“

„Dobře. Ale raději byste za ním měla zajít a požádat ho, aby vám napsal recept v rámci programu Dostupné léky. Ty, které užíváte, jsou v něm zahrnuty, včetně inhalátorů a tabletek na tlak. Budete je dostávat pravidelně, každé tři měsíce,“ radí lékařka pacientce a vysvětluje jí, co musí udělat dále.

Poslední mobilní klinika

Osmašedesátiletá Tamara Fjodorovna žije ve vesnici Novoselivka Druhá na východě Ukrajiny, který už šest let svírá konflikt. Frontová

linie se zastavila několik kilometrů od vsi, přičemž Novoselivka Druhá zůstala na území kontrolovaném ukrajinskou vládou.

„Mám elektřinu a díky studni i vodu. Každou sobotu k nám přijíždí obchod. Sousedé chovají kozy a máme mléko. Když chceme do města, složíme se se sousedy a půjčíme si auto. Kvůli konfliktu však nevidám dceru ani vnoučata,“ popisuje o něco později Tamara Fjodorovna své životní podmínky.

Je konec listopadu a v domě za jejími zády je rušno. Přijela totiž mobilní klinika Lékařů bez hranic. Naposledy.

Krátce po příjezdu zdravotníků se v budově nakupily dvě desítky lidí. Chodbu a přilehlé poloprázdné pokoje využívají coby čekárnu před improvizovanou ordinací. Než na ně přijde řada, diskutují s další pracovníci organizace.

„Nechceme duplikovat to, co dělá stát,“ vysvětluje jim psycholožka Galina Mizina, proč mobilní klinika přijela naposledy.

Ordinace ve školách nebo doma

Konflikt na východě Ukrajiny vypukl v dubnu 2014 a krutě zasáhl do životů místních obyvatel.

„Zpočátku jsme si vůbec nedokázali představit, že se tak rozhoří. Doufali jsme, že brzy skončí. Když začalo těžké bombardování, na měsíc a půl jsme odjeli. Ale táhlo nás to domů. Vrátili jsme se. Měli jsme tady zvířata, která jsme jezdili krmít, protože jsme nebyli daleko. A začalo příměří...

Zabarikádováni jsme okna, půl roku jsme žili ve sklepě. Příměří nemělo na ostřelování vliv. Každý den hořel nějaký dům,“ vzpomíná osmačtyřicetiletá paní Jelena, která žije ve frontové vsi Opytne nedaleko trosk doněckého letiště.

Lékaři bez hranic v nejintenzivnějším období konfliktu – v letech 2014 a 2015 – pomáhali lidem na obou stranách frontové linie. Mimo jiné dodávali léky a zdravotnický materiál nemocnicím a poskytovali humanitární pomoc a psychologickou podporu těm, kteří museli opustit domovy.

V únoru 2015 ošetřili první pacienty v rámci takzvaných mobilních klinik.

„Mnoho zdravotnických zařízení bylo poškozeno nebo zničeno. Řada zdravotníků, kteří působili ve vesnicích, hledala bezpečí ve městech nebo odešla ze země. Venkovské komunity podél frontové linie přišly o základní zdravotní péči. Nadto byly poškozeny silnice, narušena veřejná doprava,“ vysvětluje vedoucí mise *Lékařů bez hranic* na Ukrajině Grigor Simonjan.

Týmy zdravotníků (lékař, zdravotní sestra, psycholog a někdy i zdravotní osvětlový pracovník) dojížděly za pacienty přímo do vesnic. Někde ordinovaly v opuštěných zdravotnických zařízeních, jinde ve školách, na řadě míst u někoho doma.

Pacienti měli tlak i 200/100

V Doněcké oblasti měli *Lékaři bez hranic* v jednu chvíli až 28 mobilních klinik, jinými slovy navštěvovali 28 míst.

„V tu dobu jsme pravidelně poskytovali lékařskou péči třem tisícům pacientů. Většina jich trpěla chronickými nemocemi, při nichž musí pravidelně dostávat léky. Z velké části šlo o seniory, mladší lidé odešli. A většinu tvořily ženy, jejichž průměrná délka života je na Ukrajině přibližně o deset let vyšší než u mužů,“ přibližuje Grigor Simonjan.

Chronické nemoci jsou často spojené právě se stářím, patří mezi ně onemocnění srdce a cév, vysoký krevní tlak či cukrovka. Stres a nedostatek lékařské péče kvůli konfliktu stav řady lidí zhoršil.

„Během prvních let jsme měli mnoho nestabilních pacientů. Například skoro každý druhý měl zprvu tlak 200/100. Zhruba po roce pravidelné léčby se začínali stabilizovat. V současné době nepřevyšuje tlak

mnoha pacientů hodnotu 140/80,“ doplňuje lékařka Olga Taušan, která v mobilních klinikách *Lékařů bez hranic* ošetřovala pacienty od roku 2015.

Úzkost, strach, záchvaty paniky

„Měla jsem tlak až 180... *Lékaři bez hranic* mi dávali léky a radili, kdy a kolik jich mám užívat. Každý měsíc nás monitorovali. Teď mám tlak 120/80,“ vypráví pětapadesátiletá paní Taťána při návštěvě poslední mobilní kliniky ve Vodjane, které leží několik kilometrů od frontové linie.

„Dva a půl roku jsme žili bez elektřiny, teď už ji máme,“ dodává s tím, že jim pomáhají různé humanitární organizace: jedna například přiváží vodu, další dala slepice.

„Žijeme s manželem. Dvakrát týdně přijíždí obchod, ale máme malé peníze. Na splátky jsem si koupila kozu. Kozu znamená mléko a maso, slepice zase vejce a maso. Na zahradě pěstujeme zeleninu. Žijeme hlavně z toho, co dům dá. Co si nemůžeme koupit, bez toho se obejdeme. Kostka másla nám musí vydržet měsíc. Párek jsme měli naposledy na začátku války, teď si ho nemůžeme dovolit,“ přibližuje obtíže se živobytím.

Ve Vodjane se dosud necítí bezpečně. Její muž byl dvakrát zraněn tlakovou vlnou při

📍 V tomto domě ve vesnici Opytne se scházely zdravotní týmy *Lékařů bez hranic* s místními pacienty. Opytne leží na dohled od frontové linie a nejbližší lékař či obchod je vzdálený několik kilometrů chůze přes polní cestu mezi zaminovanými poli.

☞ Seniori čekají na léky před improvizovanou ordinací Lékařů bez hranic ve vesnici Vodjane. Kvůli konfliktu je zásobování obcí v blízkosti frontové linie minimální.

ostřelování, ona sama se v roce 2014 ocitla blízko bojů.

„Všude se střídalo. Nevěděla jsem, jak se dostat domů. Přikrčila jsem se a uviděla vojáky. Ptali se mě, kam jdu. Potřebovala jsem přejít silnici. Volali na mě, ať běžím, ale ne moc rychle. Byly tam tanky, nějaká zbraň s obrovskou hlavní, ostřelování. Byla jsem strachy bez sebe. Když jsem předloni viděla větší množství vojáků a vojenských vozidel na checkpointu, udělalo se mi mdlo. Tak tak jsem došla domů. Tekly mi slzy a nemohla jsem přestat plakat. Pomohla mi psychologka Lékařů bez hranic. Dobrá žena. Hodně jsme spolu mluvily a je to lepší,“ vzpomíná.

Mnoho pacientů na východě Ukrajiny trpí úzkostí, strachem, záchvaty paniky. Někdy vykazují známky posttraumatické stresové poruchy nebo depresí. Součástí mobilních klinik proto byla individuální nebo skupinová sezení s psychologem.

„Psychologickou pomoc potřebovalo na 85 procent lidí, kteří docházeli do mobilních klinik v Doněcké oblasti. Faktorů, jež

přispívají k psychologickým problémům, je mnoho a obvykle se překrývají. Jde o ztrátu blízkých, ostřelování, dlouhé pobyty v krytech, jako jsou sklepy,“ přibližuje psychologka Galina Mizina.

Někdy se pacienti potřebovali prostě vyprávět. Když to nestačilo, psychologové je učili doplňkové techniky. „Třeba lidem, kteří nemohou spát, pomáhají relaxační dechová cvičení. Dobré je také kreslení nebo zapisování myšlenek,“ dodává Galina Mizina.

Zdravotnický systém se zotavuje

Od roku 2015 poskytli Lékaři bez hranic na desítkách míst v Doněcké a Luhanské oblasti přes 276 400 lékařských konzultací a více než 24 600 psychologických sezení.

Nyní se čas mobilních klinik nachýlil ke konci.

Zdravotnický systém na vládou kontrolovaném území se začíná zotavovat. Ukrajinské ministerstvo zdravotnictví navýšilo

činnost blíže frontové linii, mnoho zdravotnických zařízení je opraveno. Země zavedla program *Dostupné léky*, jenž má lidem zajistit přístup k důležitým medikamentům například na cukrovku, vysoký tlak a astma.

Mobilní kliniky vždy působily podle aktuální potřeby, *Lékaři bez hranic* jejich počet průběžně navyšovali nebo snižovali. Loni v listopadu týmy organizace navštívily deset míst v Doněcké oblasti – jezdily tam, kam státní lékařská péče pořád zcela nedosáhla. Například proto, že ve vsi žije velmi málo lidí na to, aby v nich bylo stále lékařské zařízení, přičemž staří lidé se z nich jen stěží dostanou do měst.

Lékaři bez hranic proto pacienty neopouštějí. Změnil se ale forma pomoci. Aby se nepřekrývala se zdravotnickým systémem, ale zároveň aby k lékařské péči měli přístup i pacienti v odlehlých či těžko dostupných vesnicích.

„Z jedné strany chceme přivést zdravotnický systém blíže k místním komunitám a z druhé strany posílit místní komunity, aby se propojily se zdravotnickým systémem. Chceme vytvořit něco udržitelného,“ říká projektová koordinátorka *Lékařů bez hranic* Irma Danieljan.

Během posledních návštěv *Lékaři bez hranic* dali pacientům léky na tři měsíce dopředu, aby překlenuli období, než se spojí se svým novým lékařem. Detailně jim také vysvětlili, co mají udělat, aby dostávali lékařskou péči a léky, jež potřebují.

„Je škoda, že tady nebude lékař. Ale každý program jednou skončí. Víme, jak správně užívat léky, a vaše lékařka nám vysvětlila vše na deset let dopředu. Děkuji za pomoc a přeji všem, aby byli zdraví, šťastní a nemuseli prožívat to, co my. Všechny národy by měly žít v míru,“ rozloučila se paní Taťána z Vodjane. ☒

Iveta Polochová

„Situace je klidnější než v roce 2015. Ale bolest nezmizela a mluvení s lidmi z *Lékařů bez hranic* nebylo o nic méně důležité než medicína, kterou nám organizace dávala. Byla to pro nás také příležitost sejít se, trošku si i zažertovat a pozapomenout na naše problémy,“ říká paní Jelena z Opytne, která *Lékařům bez hranic* poskytovala zařízení v hospodářské budově na dvorku, aby v ní mohli ordinovat. Sama má problémy s klouby, vysokým krevním tlakem a prodělala tři lehké mrtvice.

Pomoc vesnici, kterou konflikt odřízl od světa

Orlivské leží zhruba hodinu jízdy od Mariupolu a jen několik málo kilometrů od frontové linie. Tato vesnice patřila mezi místa, do kterých Lékaři bez hranic dojížděli s mobilní klinikou.

- 1 Lékaři právě dorazili do vesnice s potřebnými zásobami léků. Vykládají je do bývalé školy, která se proměnila v místo setkávání s pacienty.
- 2 Na chodbě provizorní kliniky už na zdravotnickou konzultaci čeká osmdesátiletá důchodkyně Nina Ivanovna.
- 3 Zdravotní sestra Světlana konzultuje s pacientkou její zdravotní stav. Poté jí vydá potřebné léky.

© Zdeněk Chaloupka / Lékaři bez hranic

4

5

6

4 Ve vesnici není lékárna ani veřejná doprava. Zásobování léky, které zajišťovali *Lékaři bez hranic*, proto bylo pro místní velmi důležité.

5 Při poslední návštěvě mobilní kliniky zásobili *Lékaři bez hranic* své pacienty léky na tři měsíce dopředu, aby překlenuli období, než se spojí s novým lékařem. Pro svoji várku léků si přišel i třiašedesátiletý Jurij.

6 Téměř polovina obyvatel, kteří ve vesnici žili na počátku konfliktu, v ní zůstala doteď. Navzdory pokračujícím bojům, které zkomplikovaly jejich životy a odstříhly je od světa.

Sedm faktů o tuberkulóze

Tuberkulóza (TBC) ročně zabije zhruba 1,5 milionu lidí. Patří mezi největší infekční zabijáky. Lze ji však léčit, přesto mnohdy vzbuzuje velké obavy a vede ke zbytečné stigmatizaci nemocných. Strach a stigma obvykle pramení z nedostatku informací a z různých mýtů o chorobě a jejím šíření. *Lékaři bez hranic* proto na Ukrajině vzdělávají místní o tuberkulóze a informují je například o tom, jak se ve skutečnosti nemoc může, nebo naopak nemůže šířit. Toto je překlad jednoho z informačních letáků:

© Zdeněk Chaloupka / Lékaři bez hranic

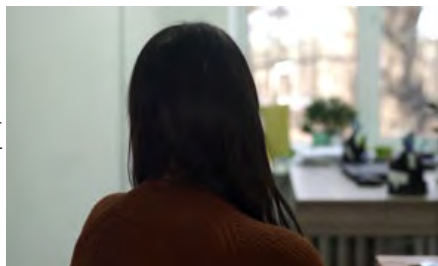
☺ Pracovník *Lékařů bez hranic* vysvětluje pacientovi, jaké jsou příčiny tuberkulózy a jak lze tuto nemoc léčit.

- 1** Tuberkulózu se nenakazíte dotýkáním se knih, předmětů v domácnosti nebo jiných věcí pacienta s TBC, konzumací jídla, které připravil nebo vám servíroval, ani používáním stejného nádobí. Tuberkulóza se přenáší vzduchem při dlouhém pobytu v uzavřeném prostoru s osobou, která má neléčenou plicní formu tuberkulózy a kašle.
- 2** Před tuberkulózu vás neochrání mytí rukou ani konzumace určitého jídla či pití. **Jediná možnost, jak snížit riziko přenosu, je pravidelné větrání.** Stejně jako ostatní infekce dýchacího traktu se tuberkulóza nešíří v otevřeném prostoru.
- 3** **Nikdo není proti tuberkulóze imunní.** Někteří lidé, například ti, kteří mají autoimunitní onemocnění (třeba cukrovku nebo HIV) anebo prodělali transplantaci orgánu nebo kostní dřeně, jsou naopak nákazou ohroženi více.
- 4** Nakazit se můžete pouze od neléčené osoby s plicní formou tuberkulózy a kašlem. **Pokud nemocný bere své prášky pravidelně, již po několika týdnech léčby přestává být infekční.**
- 5** Tuberkulóza se nepřenáší ve veřejné dopravě, v kavárnách ani v obchodech. Zpravidla se nakazí lidé, kteří strávili s lidmi s neléčenou tuberkulózu delší dobu (přibližně 8 hodin denně po dobu 3 měsíců).
- 6** **Většina pacientů s tuberkulózu nemusí být hospitalizována a lze je efektivněji léčit doma.** Léčba tuberkulózy je dlouhá. Pobyt ve známém prostředí, podpora rodiny a přátel, pracovní vytížení a záliby, to vše pomáhá pacientovi překonat toto nesnadné období.
- 7** **Tuberkulóza je vyléčitelná** a většina lidí, kteří pravidelně berou své léky, se vyléčí během 6 až 20 měsíců. Novější léky s lepšími výsledky a s méně závažnými nežádoucími účinky, jako je bedaquiline či delamanid, jsou nyní k dispozici i na Ukrajině.

Bedaquiline mi zachránil sluch

Třiatřicetiletá Jana* poprvé onemocněla tuberkulózou v devatenácti. Dvakrát se vyléčila. Potřetí nemoc udeřila silněji – odolná vůči lékům.

© Zdeněk Chaloupka / Lékaři bez hranic

⊕ Jana v nemocnici pro léčbu TBC v Žitomiru.

Tuberkulóza je v mém životě od dětství. Zemřela na ni babička, prababička, strejda... Máma měla tuberkulózu hrozně dlouho. Onemocněla jí v roce 1989, tři roky po mém narození. Zemřela před šesti lety v nemocnici tady v Žitomiru, bylo jí 52 let.

Já jsem poprvé onemocněla v roce 2005, v devatenácti. Byl to zlomový okamžik, můj život se zhroutil. Tři roky jsem chodila s přítelem, chystali jsme svatbu. Když zjistil svou diagnózu, nechal mě v nemocnici. Dlouho jsem se cítila hrozně.

Do toho začala léčba a nejdřív se moc nedařila. Měla jsem alergii na různé léky. Viděla jsem mámu v různých stádiích boje s tuberkulózou, pamatuju si ten hrozný kašel, její problémy s dýcháním, to, jak vykašlávala krev... Bylo mi jasné, že se musím léčit, abych nezemřela tak strašnou smrtí.

Čtyři měsíce jsem strávila v nemocnici, další tři v sanatoriu. Pak mi lékaři řekli, že jsem zdravá. Slovo „zdravá“ mě uklidnilo. Začala jsem znovu žít. Našla jsem si práci. Potkala současného manžela.

Přišla jsem o třicet procent sluchu

Tuberkulóza se vrátila měsíc poté, co jsme spolu začali chodit. Bylo to v roce 2007. Manžel mě neopustil, podržel mě.

Průběh léčby byl však horší než minule. Po tři měsíce jsem měla teplotu 39,6 stupně a léky nezabíraly. Přišla jsem o třicet procent sluchu. Po pobytu v žitomirské nemocnici jsem se začala léčit v Národním institutu tuberkulózy a pneumologie F. G. Janovského v Kyjevě, kde jsem podstupovala různé procedury, a můj stav se začal zlepšovat. Zůstala jsem tam rok a dva měsíce. Pak mě propustili a předepsali léčbu na dvacet měsíců.

Měsíc po propuštění z nemocnice jsem otěhotněla. Přestala jsem proto brát léky. Lékaři byli nervózní, báli se o zdraví dítěte. Řekli mi, že kdyby mělo zdravotní problémy, doporučili by těhotenství ukončit. Podstoupila jsem řadu testů, které naštestí potvrdily, že je zdravé. A zdravé bylo i po narození. Dcerka. Za tři dny jí bude jedenáct... Já jsem šla po porodu na kontrolu a rentgen ukázal, že jsem v pořádku také.

Dalších skoro deset let jsem žila relativně normálně. Porodila jsem druhé dítě... Celou dobu jsem pravidelně chodila na kontroly.

Dcera se mnou nejdřív nechtěla mluvit

A pak... Nemoc... Byla zpět... 26. února 2017 mě přijali do nemocnice v Žitomiru. Tentokrát jsem měla rezistentní formu tuberkulózy (DR-TB).

Manžel si vzal volno v práci, aby se postaral o děti. Naštěstí jsme měli našetřené peníze – mohl zůstat s dětmi doma a já v nemocnici.

Měla jsem vysokou teplotu. Procházela jsem složitou terapií, bojovala s vedlejšími účinky léků – zvracela jsem, nemohla jíst. Zhubla jsem sedm kilogramů.

Dcera se mnou první měsíc nechtěla mluvit, bylo to hrozné. Myslela si, že jsem ji opustila. Zlepšilo se to, když jsem přestala být infekční a mohla se s dětmi vidět. Po

čase pochopila, že se musím léčit, abych žila.

Na konci srpna 2017 mě lékaři propustili do ambulantní péče. Po měsíci se ukázalo, že mé tělo netoleruje některý z léků. Musela jsem zpátky do nemocnice, aby mi upravili léčbu.

Tehdy jsem se dostala do programu *Lékařů bez hranic*. Provedli testy a nabídli mi lék bedaquiline**. Začala jsem ho brát 9. října 2018. Léčba s ním byla mnohem lepší, protože už jsem nemusela brát medikamenty, kvůli kterým jsem přestávala slyšet. Bedaquiline mi pomohl sluch zachránit. Ten se nevrátil na původní úroveň, ale už se dál nezhoršoval.

Teď už měsíc nemusím brát žádné léky! Jsem bez nich přesně od 22. října 2019.

Plíce se scvrkla jako vysušené ovoce

V levé plíci se mi ale vytvořila díra, plíce zkolabovala a zdeformovala se. Scvrkla se jako vysušené ovoce. Nemůžu dělat vše, co zdravý člověk. Když je v létě horko a všude je prach, špatně se mi dýchá. V zimě také, protože vzduch je studený a vlhký. Nemůžu jít a mluvit do telefonu. Problémy s dechem mám i při stresu.

Kdysi jsem běhala, dnes uběhnu tak tři sta metrů. Když jdu s kamarádkami ven, po pár hodinách se cítím, jako bych absolvovala směnu na šachtě. Musím se vyvarovat stresu, chladu, přímého slunce.

Kvůli léčbě jsem měla problémy se žaludkem, špatně jsem trávila hlavně tučná jídla. Zařadila jsem proto do jídelníčku více zeleniny, kterou si pěstuju na zahradě. Snažím se držet nějaký rytmus, vařím, starám se o děti, pomáhám jim s úkoly, chodím na procházky.

Budoucnost moc plánovat nemůžu. Nejdůležitější pro mě je, abych už znovu nedostala tuberkulózu. Udělala jsem vše proto, aby se nevrátila. Dokončila jsem léčbu, nepřerušila jsem ji na jediný den. Snažila jsem se udělat vše správně a teď se snažím žít zase normální život. Musím se nějak posunout vpřed. Ale jsem už opatrná...

*Jméno pacientky jsme změnili.

** Bedaquiline patří mezi tři nové léky na rezistentní formy TBC, které jsou účinnější, méně toxické a šetrnější k pacientům než předchozí medikamenty.

Práce pro Lékaře bez hranic pro mě byla splněným snem

Vážení a milí příznivci *Lékařů bez hranic*, koncem března jsem téměř po osmi a půl letech opustil pozici ředitele české pobočky. Na tomto místě se s vámi chci rozloučit, a hlavně vám všem nesmírně poděkovat.

Všechno, co se nám za dobu mého působení v české kanceláři povedlo, jsme dokázali pouze díky vaší podpoře. Ta během let neuvěřitelně narůstala a po celou dobu představovala pro mne i pro celý tým zdroj nesmírné motivace i veliký závazek. Snad mi budete věřit, že během našich rozličných interních diskusí, kdy jsme plánovali naše aktivity, často zaznělo: „Ale uvědomujete si, odkud máme peníze? Je skutečně nutné utrácet za tuto službu nebo kupovat tuto věc? Nedokážeme to vymyslet jinak, abychom mohli co největší část nám svěřených prostředků poslat do terénu, na přímou pomoc našim pacientům?“

V *Lékařích bez hranic* jsem začínal v prosinci 2011. Od té doby se velmi změnil svět, naše celosvětové hnutí i česká kancelář. Jedním z hlavních cílů pobočky v Praze bylo a je podporovat naše mise tolik potřebnými zdroji, tedy lidmi a financemi. To jsme naplnili bohatě. Spolupracovníci a spolupracovnice z ČR a SR vyjeli mezi lety 2011 a 2019 na 414 misí a objem darů vzrostl desetinásobně.

Hodnoty, na kterých naše organizace stojí a které reprezentujeme – tedy lékařská etika, důstojnost pacientů, nezávislost, nestrannost a neutralita –, jsme dokázali dostat do veřejného prostoru, spolu s příběhy těch, kvůli nimž to vše děláme. Kvůli lidem, kteří nemají přístup ke zdravotní péči, které zasáhly konflikty, přírodní katastrofy, epi-

demie nebo kteří prchají a hledají bezpečí. Kvůli všem těm, kteří trpí a jejichž hlas často nezaznívá dostatečně silně.

Vedle toho jsme dokázali podpořit hnutí *Lékaři bez hranic* v globálním měřítku, například skrze projekt *Missing Maps*, kampaň *Nevšímejte si nás*, inovace jako využití 360° videa a virtuální reality nebo přípravu komunikačních materiálů z Ukrajiny. Velkou událostí také bylo založení IT centra sdílených služeb v Praze, které by jednou mělo sloužit všem našim misím a kancelářím po celém světě.

Společně jsme zásadně přispěli k zastavení největší epidemie eboly v dějinách. Dokázali jsme zmírnit utrpení tisíců lidí na nejnebezpečnější migrační trase přes Středomoří. Zažili jsme opakované útoky na naše nemocnice. Neopouštíme naše pacienty ve vleklých konfliktech, ať jde o Sýrii, Jemen nebo Středoafričskou republiku. Společně bojujeme s epidemiemi tuberkulózy, HIV či spalniček. Upozorňujeme na neetické a neférové praktiky farmaceutického průmyslu. Očkujeme a léčíme podvýživu.

Možnost pracovat pro *Lékaře bez hranic* pro mě byla splněným snem. Každý den mě obklopovali nesmírně zajímaví a zvědaví lidé, kteří pracují s ohromným zápalem. Pozice ředitele je zároveň velmi náročná, a proto je na čase předat žezlo dále.

Bylo mi velkou ctí. Ještě jednou a naposledy vám všem z celého srdce děkuji za podporu.

S úctou
Pavel Gruber

Seznamte se s novou ředitelkou české kanceláře Lékařů bez hranic

Sylva Horáková

Vystudovala podnikovou ekonomiku na Univerzitě Tomáše Bati. Finanční řízení projektů ji dovedlo do neziskového sektoru, kde pracuje přes deset let. Dlouhá léta vedla programy zaměřené na rozvojovou a humanitární práci v zemích postsovětského sektoru (Rusko, Gruzie, Ázerbájdžán, Arménie, Abcházie). V letech 2014–2019 pracovala pro organizaci Člověk v tísni jako ředitelka Centra pro lidská práva a demokracii. Spolu se svými kolegy podporovala disidenty a lidskoprávní aktivisty působící v zemích s restriktivními režimy. V roce 2018 dokončila dálkové magisterské studium rozvojového managementu na The Open University ve Velké Británii.

Naši spolupracovníci na misi

Za poslední půlrok vyjelo na misi 20 spolupracovníků
a spolupracovnic z ČR a SR

Pomáhali v 15 zemích

-
- Lucie Brázdrová**
vedoucí porodních asistentek, Egypt
 - Lenka Červeňová**
anestezioložka, 2x Jemen
 - Jan Dus**
manažer financí a lidských zdrojů, Pákistán
 - Stanislav Havlíček**
farmaceut, Jemen
 - Jakub Hein**
koordinátor zdravotnické osvěty přes digitální média, Eswatini (Svazijsko)
 - Kateřina Holečková**
vedoucí porodních asistentek, Irák
 - Vlasta Hynková**
zdravotní sestra, Afghánistán
 - Barbora Janíková**
architektka, Jižní Súdán
 - Imrich Kiss**
gynekolog-porodník, Keňa
 - Lenka Pažická**
manažerka financí a lidských zdrojů, Irák
 - Pavel Roleček**
anesteziolog, Kamerun
 - Zuzana Slováková**
farmaceutka, Jižní Súdán
 - Hana Stříhavková**
koordinátorka lidských zdrojů, Venezuela
 - Viktor Široký**
koordinátor vzdělávání a osobního rozvoje, Indie
 - Kateřina Šrahůlková**
psycholožka, Řecko
 - Jan Trachta**
chirurg, Libérie
 - Alžběta Truparová**
manažerka financí a lidských zdrojů, Súdán
 - Jan Vetešník**
manažer financí a lidských zdrojů, Nigérie
 - Jaroslav Volšický**
vedoucí logistiků, Súdán
 - Martina Wolfová**
koordinátorka vzdělávání a osobního rozvoje, Jižní Súdán

A to i díky vám. Děkujeme za vaši podporu.